

Організація діяльності педагогічного колективу щодо забезпечення навчально-виробничого процесу здійснюється відповідно до плану роботи ТТГНЗ на навчальний рік.

План роботи є первинним документом, що визначає основні напрями діяльності ПТНЗ і проблеми, над якими працюватиме колектив у поточному навчальному році, та включає такі розділи: вступ, організаційні заходи, теоретичну підготовку, професійно-практичну підготовку, виховну роботу, фізичну підготовку, контроль за організацією навчально-виробничого процесу, методичну роботу, підвищення кваліфікації педагогічних працівників, охорону праці, удосконалення навчально-матеріальної бази, професійно-орієнтаційну роботу, фінансово-господарську та навчально-виробничу діяльність.

1. Основними навчально-методичними документами з планування навчально-виробничого процесу в ПТНЗ є:

- **робочі навчальні програми з навчальних предметів та професійно-практичної підготовки, що передбачені робочими навчальними планами;**
- **поурочно-тематичні плани**
- **перелік навчально-виробничих робіт з професії на семестр чи курс навчання;**
- **план уроку виробничого навчання.**
- **Інструкційно – технологічні картки**
- **Паспорт комплексно – методичного забезпечення**

Зміст плануючої документації з виробничого навчання

1. Навчальна програма з професійно-практичної підготовки — це документ, що визначає зміст і обсяг професійних знань, умінь і навичок учнів, слухачів та способи і методи їх формування, включає завдання особистісно орієнтованого навчання. Навчальний заклад на основі типових навчальних програм розробляє робочі навчальні програми, у яких відображаються зміни, притаманні відповідній галузі виробництва чи послуг, на підставі пропозицій замовників кадрів.

2. Перелік навчально-виробничих робіт з професії визначає завдання, які виконують учні, слухачі з метою оволодіння професійними знаннями, вміннями та навичками, що передбачені робочою навчальною програмою професійно-практичної підготовки. Перелік навчально-виробничих робіт з професії складається майстром виробничого навчання на семестр, курс підготовки та погоджується зі старшим майстром. Перелік навчально-виробничих робіт з професії розглядається і схвалюється на засіданні методичної комісії та затверджується заступником керівника з навчально-виробничої роботи навчального закладу. Для всіх навчально-виробничих робіт, внесених до переліку, додається технологічна та технічна документація, що розробляється відповідними методичними комісіями навчального закладу на основі державних стандартів. Під час проведення виробничого навчання безпосередньо на виробництві чи у сфері послуг у переліку навчально-виробничих робіт зазначається загальна характеристика робочих місць або найменування робіт, які учні, слухачі повинні виконувати з кожної теми чи розділу робочої навчальної програми професійно-практичної підготовки.

3. Плани виробничого навчання навчальної групи визначають конкретний зміст навчально-виробничих завдань, послідовність та організацію їх виконання в навчальних майстернях навчального закладу та виробничого навчання (виробничої практики) на підприємстві чи у сфері послуг. Плани виробничого навчання складаються на місяць майстрами виробничого навчання у відповідності з робочими

навчальними планами і робочими навчальними програмами професійно-практичної підготовки та переліком навчально-виробничих робіт для навчальної групи, погоджуються зі старшим майстром та затверджується заступником керівника з навчально-виробничої роботи.

За відсутності умов для фронтального навчання учнів, слухачів окремим видом робіт, крім плану виробничого навчання навчальної групи, складаються графіки переміщення їх по робочих місцях. У графіку переміщення вказують прізвище учнів, слухачів, теми програми, назви робочих місць, діляниць чи найменування навчально-виробничих завдань, тривалість роботи на кожному робочому місці. Під час навчання професіям, для яких передбачені лабораторно-практичні і практичні заняття з водіння тракторів, дорожньо-будівельних машин та інших транспортних засобів, майстрами виробничого навчання та викладачами розробляються плани проходження учнями, слухачами практичних і лабораторно-практичних занять та графіки індивідуального навчання водінню для кожної навчальної групи.

У навчальних закладах сільськогосподарського та меліоративного профілю план виробничого навчання навчальної групи передбачає таку послідовність і строки проведення робіт на машинах, що відповідають періодам виконання сільськогосподарських робіт і коригуються з урахуванням природних умов.

План уроку виробничого навчання є особистим робочим документом майстра виробничого навчання і складається ним за довільною формою відповідно до робочої навчальної програми з професійно-практичної підготовки, плану виробничого навчання на місяць, з дотриманням педагогічних та методичних вимог на кожний день занять з виробничого навчання в майстернях навчального закладу або на виробництві. Під час виробничої практики учнів, слухачів майстер виробничого навчання розробляє план роботи на кожний робочий день.

У дні, коли у закріпленій навчальній групі не проводиться професійно-практична підготовка, майстри виробничого навчання працюють за індивідуальними планами роботи, які погоджуються зі старшим майстром.

Зразки плануючої та облікової документації майстра виробничого навчання подано в додатку

2. Комплексне методичне забезпечення професійної діяльності майстра виробничого навчання

Організаційно-педагогічні умови підготовки майбутніх робітників майстром виробничого навчання, удосконалення процесу навчання й виховання учнів навчального закладу враховують оновлення та розробку комплексного методичного забезпечення професії.

Навчально-методичні комплекси, з урахуванням дидактичних вимог, мають бути спрямовані на організацію колективної, а особливо самостійної роботи учнів у навчальних майстернях. Усе це значною мірою* залежить від забезпечення навчально-виховного процесу навчальною та методичною літературою, наочними приладдями та технічними засобами навчання, дидактичними матеріалами, тобто від комплексного методичного забезпечення навчального закладу залежить якісна підготовка фахівців робітничих професій. Комплексне методичне забезпечення навчального закладу з певної професії покликане давати повне уявлення про забезпеченість навчально-методичними засобами для підготовки певної кількості кваліфікованих робітників з цієї професії при одночасному навчанні за визначеними навчальним планом і програмою, щоб не допускалося зайвого дублювання окремих

навчальних засобів та літератури. Для підготовки кваліфікованих робітників, здатних швидко адаптуватися в умовах сучасного виробництва, необхідно підвищувати ефективність уроків виробничого навчання, а це можливо лише за умови успішного розв'язання проблеми комплексного науково-методичного забезпечення навчально-виховного процесу в навчальному закладі.

Вихідними документами для розробки комплексного методичного забезпечення з професії є навчальна програма, а комплекс засобів навчання повинен охоплювати весь основний зміст програмного матеріалу. Проектування оптимального набору документації та засобів навчання з професії (виробниче навчання) здійснюються шляхом розробки переліку (паспортів) комплексного методичного забезпечення. Паспорт — це документ, в якому зафіксована навчально-методична документація, навчальна та методична література, а також оптимальний набір засобів навчання, необхідних для повного та якісного вивчення всіх вузлових питань щодо тем програми виробничого навчання. Паспорти комплексного методичного забезпечення професій у навчальному закладі розробляються майстрами виробничого навчання під керівництвом методичних органів навчального закладу та НМЦ ПТО у регіоні.

Паспорт комплексного методичного забезпечення професії дає можливість:

- визначити вид, назву, коротку характеристику, кількість засобів навчання, необхідних для якісного вивчення названого матеріалу;
- проводити облік навчальних майстерень, лабораторій;
- планувати та контролювати поточну роботу зі створення необхідних засобів навчання у навчальному закладі.

Паспорт комплексного методичного забезпечення професії включає такі основні розділи:

Форма 1 Розділ 1. «Навчально-методична документація» паспорту комплексного методичного забезпечення з професії

	Назва документу	Затверджено коли і ким	Дата надходження	Примітка
	Навчальний план			
	Навчальна програма			
	Комплект перспективно-тематичних планів			
	Навчально-виробничі роботи з професій			
	Оснащення навчального кабінету (лабораторії,			

	майстерні)			
	Нормативне оснащення навчального кабінету (лабораторії, майстерні)			
	Комплект екзаменаційних білетів			
	Комплект завдань для контрольних робіт			

Особливої уваги потребує забезпечення навчальної програми-технічною документацією, яка має відображати виробничі процеси навчання учнів.

Розділ 2. «Навчальна література з професії» паспорту комплексного методичного забезпечення з професії

№	Вид навчальної літератури	Найменування, автор, ким видано, рік, видання, гриф	Відмітка про наявність, кількість	Планування строку придбання, розробки, виготовлення	Відповідальний	Вимітка про придбання, розробку, виготовлення
	Підручник					
	Навчальний посібник					
	Конспекти лекцій					
	Довідник					
	Збірник задач і вправ					
	Посібник для проведення лабораторних робіт					
	Посібник з професії (збірник інструктивних карт)					

Альбом робочих креслень					
Альбом карт техно-логічного процесу					

Систематизацію навчальної літератури доцільно проводити з працівниками бібліотеки.

Форма 3 Розділ 3. «Методичні посібники для викладача, майстра виробничого навчання» паспорту комплексного методичного забезпечення з професії

№	Вид навчальної літератури	Найменування, автор, ким видано, рік видання, гриф	Відмітка про наявність, кількість	Планування строку придбання, розробки, виготовлення	Відповідальний	Відмітка про придбання, розробку, виготовлення
	Окрема методика					
	Збірник дидактичних матеріалів					
	Методичні розробки					
	Методичні посібники					
	Інформаційні матеріали					

Тут фіксуються тільки ті методичні рекомендації та інформаційні матеріали передового педагогічного досвіду, які відображають методику навчання з цієї професії. Розробка цього розділу паспорта потребує від майстра виробничого навчання дидактичного аналізу змісту навчального матеріалу виробничого навчання (професії) з кожної теми. Згідно з результатами аналізу розробляється перелік наявних і необхідних засобів навчання та контролю для формування професійних знань, умінь, навичок учнів з кожної теми.

Форма 5 Розділ 5. «Дидактичні засоби навчання для вивчення тем і розділів програми виробничого навчання» паспорту комплексного методичного забезпечення з професії

№	Теми (підтеми) навчальної програми. Кількість годин	Вид і найменування основних засобів навчання	Відмітка про наявність (кількість)	Запланований термін розробки, виготовлення, придбання	Відповідальний	Відмітка про розробку; виготовлення, придбання

Розробка розділів паспорта вимагає дидактичного аналізу змісту навчального матеріалу виробничого навчання професії. Результати аналізу служать для систематизації навчальної літератури й складання переліку наявних та необхідних засобів навчання й контролю для формування професійних знань, умінь, навичок з кожної теми. Найбільш складним є дидактичний аналіз аудіовізуальних засобів навчання (мультимедіа, кінофільмів, діафільмів). Упровадження в навчальний процес відеотехніки значно підвищує ефективність професійного навчання. Дидактичні засоби та їхні методичні можливості можуть бути значно розширені при комплексному поєднанні їх з іншими засобами. Особливу увагу варто приділяти забезпеченню навчальної програми інженерно-технічною документацією, що можна здійснити шляхом цільових замовлень по ходу видання нормативів або через інженерну службу підприємства. Технічна документація повинна віддзеркалювати виробничі процеси, на яких учні проходять або будуть проходити навчання. Зразки виробничої документації можна отримати на виробництві, де учні проходять практичне навчання.

Розділ 4—5 паспорта комплексного методичного забезпечення предметів професій є основою поточного планування, його здійснення. У ньому фіксується оптимальна кількість засобів навчання, необхідних для якісного засвоєння навчального матеріалу. Для проектування оптимального набору засобів навчання і контролю необхідно проаналізувати їхні дидактичні можливості. Комплектність методичного забезпечення передбачає вибір відповідних засобів з урахуванням їхніх переважаючих дидактичних функцій (можливостей та ситуацій їх застосування). При систематизації засобів навчання і контролю рекомендується з кожної теми визначати базовий засіб, на основі якого буде змінюватися процес вивчення нового матеріалу. При всій різноманітності засобів навчання наявність базового засобу дозволяє забезпечити необхідною інформацією практично всі теми навчальної програми, здійснювати процес навчання у різних варіантах, реалізувати зв'язок теорії з практикою. Вимоги до якості підготовки кваліфікованих робітників зростають, і як наслідок — зростають вимоги до методики та засобів навчання.

Паспорти комплексного методичного забезпечення професій у ГТГНЗ сприяють забезпеченню необхідної й достатньої бази для якісного засвоєння навчального матеріалу, дають можливість швидко реагувати на якісне і кількісне осучаснення засобів навчання та їх контроль.

Підготовка майстра виробничого навчання до уроку

У ході підготовки до уроку майстер аналізує підсумки попередніх занять, на основі цього уточнюється зміст, тема і мета майбутнього уроку. Тема визначає загальну назву тієї частини навчального матеріалу, який вивчатиметься на уроці,

тобто «що вивчається», а мета уроку—«для чого вивчається», «чого необхідно досягти». Визначаючи мету уроку, майстер ставить перед собою і учнями основну задачу, яку необхідно вирішити в ході уроку («навчити ...», «закріпити ...», «відпрацювати ...» і т.п.).

Готуючись до уроку, майстер визначає його структуру і час на кожен елемент. Структура і розподіл часу багато в чому залежать від періоду навчання, від місця даного уроку в темі. Так, при вивченні «операційних» тем структурною складовою уроків, як правило, є спеціальні тренувальні вправи, відпрацювання окремих трудових прийомів і способів, що становлять операцію. При проведенні уроків, де основу складає виконання навчально-виробничих робіт комплексного характеру, цей структурний елемент відсутній.

Обов'язкові структурні елементи уроку — вступний інструктаж, вправи (самостійні роботи) учнів і поточний інструктаж майстра, заключний інструктаж. Цим елементам зазвичай у ході уроку відводиться певне місце, хоча в ряді випадків при вивченні трудових операцій вступний інструктаж учнів може поєднуватися з вправами.

Розподіляючи час уроку на елементи, необхідно враховувати реальні умови вивчення навчального матеріалу. Зазвичай на вступний інструктаж відводиться від 15—20 до 40—50 хв, на заключний — 10—15 хв, решту часу — на вправи (самостійну роботу) учнів і їх поточне інструктування.

Найважливішим елементом підготовки майстра до занять є визначення конкретних навчально-виробничих робіт, які будуть виконувати учні на майбутньому уроці. З урахуванням індивідуальних особливостей, рівня підготовленості учнів, навчально-матеріальних та інших умов майстер визначає, хто, які і скільки навчально-виробничих робіт буде виконувати, встановлює загальну кількість робіт на групу, готує * заготовки, матеріали, інструменти, пристосування — усе необхідне для якісного проведення уроку, перевіряє справність устаткування, якість матеріалів і відповідність заготовок вимогам робочого креслення, схеми, технічної документації.

Готуючись до уроку, майстер уважно продумує всі найважливіші моменти його проведення: що і коли потрібно пояснювати, які трудові прийоми і в якій послідовності показувати, кому і які питання задавати, коли і які наочні посібники та технічні засоби використовувати, як організувати вправи, на які моменти звернути особливу увагу в процесі поточного інструктування учнів, як контролювати роботу учнів. Таким чином, при підготовці до уроку майстер продумує не лише свою роботу, а й майбутню роботу своїх учнів. На цьому етапі підготовки до занять він намічає, проектує форми і методи найбільш ефективного вирішення виховних завдань: підбирає приклади і факти, які ілюструють зв'язок роботи учнів із загальними завданнями (зокрема — виробничими), що стоять перед навчальним закладом, на матеріалі уроку визначає шляхи і способи виховання в учнів акуратності, ощадливості, відповідальності, культури і дисципліни праці, творчого ставлення до навчально-виробничої діяльності.

Низку особливостей має підготовка до уроків, на яких використовуються проблемні ситуації. При цьому підбираються такі проблемні ситуації, які органічно пов'язані з матеріалом уроку, продумується формулювання пізнавального завдання, форми і методи введення учнів в ситуацію, способи обговорення і вирішення проблемних завдань у процесі вступної бесіди і вправ, зміст і форми підбиття підсумків вирішення проблемної ситуації.

При підготовці до проведення нетрадиційних уроків — уроків-конкурсів «Хто краще», «Хто швидше»; уроків творчості («Аукціонів ідей»); уроків — ділових (рольових) ігор і т.п. майстер розробляє детальні сценарії їх проведення. Важливим елементом підготовки таких уроків є матеріально-технічне забезпечення. Це складні з підготовки та проведення уроки, тому проводяться вони, по-перше, при гострій необхідності (а не лише для різноманітності), по-друге, так, щоб урок вийшов ефективним і за змістом, і за формою, і за процедурою, і за результатами, і за враженнями: В іншому випадку не можна розраховувати на інтерес і активність учнів.

Заключним етапом підготовки майстра до уроку є складання плану уроку, який служить робочим документом при його проведенні.

План уроку виробничого навчання складається, як правило, відповідно до організаційної структури уроку.

Стандартних обов'язкових форм планів уроків виробничого навчання не існує, бо форма плану уроку, як і його зміст, глибина розкриття процедури проведення, змінюється в залежності від змісту уроку, його дидактичних цілей, характеру навчально-виробничих робіт, організації вправ (самостійної роботи) учнів та інших причин. Зміст плану уроку залежить від досвіду майстра — досвідчений майстер складає план уроку більш короткий і менш детальний, ніж майстер-початківець.

У плані уроку вказується тема і мета уроку; основні навчально-виробничі роботи, які будуть виконувати учні; навчально-матеріальне оснащення уроку, спеціально готуються до уроку; відображається організаційна структура уроку, а також час на окремі його структурні елементи.

У плані уроку зазвичай відображаються: план пояснення, питання для проведення бесід з учнями (при актуалізації знань і досвіду учнів і при проведенні евристичних бесід); трудові прийоми і способи виконання навчально-виробничих робіт, які намічається демонструвати учням; особливості технології виконання навчально-виробничих робіт, на які слід звертати особливу увагу учнів у процесі вступного інструктування. У плані уроку зазначаються зміст тренувальних вправ учнів; порядок виконання навчально-виробничих робіт; цілі основних обходів майстром робочих місць учнів; видача домашніх завдань.